

Πρωτοπρεσβύτερος Θεόδωρος Ζήσης

Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΑΡΜΕΝΙΩΝ ΣΤΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ. ΠΟΙΟΙ ΕΧΟΥΝ ΔΙΚΑΙΟ;

1. Ξεσιώνονται θύτες και θύματα, επιτιθέμενοι και άμυνόμενοι, αίρετικοί και Όρθόδοξοι

Ξέניσαν και έξέπληξαν πολλούς οι μεταδοθεΐσες από τις τηλεοράσεις και τό Διαδίκτυο εικόνες τής σύγκρουσης Έλλήνων και Άρμενίων κληρικών και μοναχών πρό του Παναγίου Τάφου. Πρόκειται άσφαλώς για λυπηρό γεγονός, εκ πρώτης όψευς καταδικαστέο και άπορριπτέο, άφου οι μαθητές και όπαδοί του πράου και ειρηνικού Ίησου Χριστού, πολύ περισσότερο οι έξ αυτών κληρικοί και μοναχοί, πρέπει νά εΐναι πρῶτοι, επιεικεΐς και ειρηνικοί, μή άνθιστάμενοι, άκόμη και όταν τούς επιτίθενται· στρέφουν και τό άριστερό μάγουλο σ' αυτόν πού τούς ραπίζει στό δεξιό, χωρίς νά άνταποδίδουν τό κτύπημα¹.

Έτσι πρέπει όντως νά συμπεριφέρονται οι Χριστιανοί σέ προσωπικό επίπεδο, όταν προσωπικά θίγονται και άδικοϋνται· δέν πρέπει νά άνθίστανται, ούτε πολύ περισσότερο νά άνταποδίδουν κτυπήματα, άκόμη και όταν άπειλείται ή ζωή τους, διότι όπως επιγραμματικά τό διετύπωσε ό Άγιος Ίωάννης ό Χρυσόστομος και τό άνέπτυξε θαυμάσια σέ όμότιτλο έργο του: «*Τόν έαυτόν μή άδικοϋντα ουδεις παραβλάψαι δύναται*». Τό πρῶγμα όμως αλλάζει, όταν προσβάλλονται τά όσια και τά ιερά, όταν βλασφημεΐται ό Θεός, «όταν Θεός ή τό κινδυνευόμενον», κατά τήν σταθερή πατερική θέση· τότε οι πρῶτοι και ειρηνικοί

1. *Ματθ.* 5, 39: «Έγώ δέ λέγω υμΐν μή άντιστηναι τῷ πονηρῷ· άλλ' όστις σε ραπίσει επί τήν δεξιάν σιαγόνα, στρέψον αυτῷ και τήν άλλην».

Πρωτοπρ. Θεόδωρος Ζήσης

Χριστιανοί γίνονται μαχητικοί και αγωνιστικοί· αποκρούουν και απομακρύνουν τους βλασφήμους, όπως έπραξε ο ίδιος ο Χριστός με όργη, όταν απεμάκρυνε τους εμπόρους από τον Ναό του Σολομώντος. "Όπως επί χίλια χρόνια έπραττε ή Ρωμανία, τό Βυζάντιο, αποκρούουσα τους έχθρους του Σταυρού και ψάλλουσα τό «Σῶσον Κύριε τόν λαόν σου και εὐλόγησον τήν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατά θαρδάρων δωρούμενος και τό σόν φυλάττων διά του Σταυρου σου πολίτευμα». "Έτσι έπραξαν και πολλοί "Άγιοι αντιμετώπιζοντας αίρετικούς ή άσυστολα άμαρτάνοντες, όπως π.χ. ο "Άγιος Νικόλαος, πού χαρακτηρίζεται ως «είκόνα πραότητος», ο όποιος κατά τήν διάρκεια τής Α' Οικουμενικής Συνόδου (325), παρόντος του Μ. Κωνσταντίνου, έρράπισε τόν "Άρειο, πού βλασφημοῦσε μέ τήν διδασκαλία του τήν θεότητα του Χριστού. "Έτσι έπραξε και ο "Άγιος "Αμβρόσιος Μεδιολάνων, ο όποιος έξεδίωξε από τόν ναό τόν πανίσχυρο αυτοκράτορα Θεοδόσιο Α' (379-395), μετά τήν φρικτή σφαγή έπτά χιλιάδων Θεσσαλονικέων στον "Ιππόδρομο τής Θεσσαλονίκης (390), για να τόν οδηγήσει σε μετάνοια και για να μή μανθει ο χῶρος του ναου από τόν υπεύθυνο τής σφαγής χιλιάδων άθῶων ανθρώπων.

"Ιστορικά και ήθικά τό πρᾶγμα είναι ολοφάνερο και ευδιάκριτο. Δέν έξισώνουμε τόν θύτη και τό θύμα, τόν έπιτιθέμενο και τόν άμυνόμενο, τόν ιδιοκτήτη και τόν κλέπτη, τόν ύβριστή και βλάσφημο μέ τόν αγωνιζόμενο να σώσει και να προστατεύσει τά ιερά και τά ὅσια, τους βλασφήμους αίρετικούς και τους ευσεβείς "Ορθοδόξους. Διαφορετικά ὅλοι οί δίκαιοι άγῶνες μικρῶν και αδύναμων λαῶν έναντίον πανίσχυρων και άδίστακτων κατακτητῶν έπρεπε να καταδικασθοῦν, και να τεθοῦν στην ίδια μοίρα θύτες και θύματα. Να καταδικασθοῦν π.χ. ὄχι οί Τουρκοί πού καταδυνάστευαν επί αιῶνες τους "Ελληνες και τους ανάγκαζαν να έξιλαμισθοῦν, αλλά οί ήρωες του 1821 πού άπετίναξαν τόν τουρκικό ζυγό. "Όχι οί "Αμερικανοί και οί Νατοϊκοί πού ρήμαξαν στις ήμέρες μας τήν "Ορθόδοξη Σερβία, αλλά ή Σερβία πού αντιστάθηκε. "Όχι ο "Ατίλας στην Κύπρο πού κατέλαβε, πανταχόθεν ύποστηριζόμενος, και κατέχει άδίκως και παρανόμως τό μισό νησί, αλλά οί αντισταθέντες και ανθιστάμενοι Κύπριοι. "Όχι οί Σκοπιανοί, πού στηριζόμενοι στην "Αμερική και στον πάπα έπιθυμοῦν να κατοχυρώσουν τήν ολοφάνερη κλοπή του ὀνόματος Μακεδονία, αλλά οί ανθιστάμενοι και διαμαρ-

Ἡ σύγκρουση Ἑλλήνων καί Ἀρμενίων στό Ἱερσόλυμα.

τυρόμενοι γιά τόν ὀλοφάνερο σφετερισμό καί τήν κακοποίηση τῆς ἱστορίας Ἑλλήνες. Νά καταδικασθοῦν τέλος ὄχι οἱ αἵρετικοί πού ἐνόθευσαν καί παραποίησαν τήν διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Πατέρων, ἀλλά οἱ Ἅγιοι Πατέρες πού ἀγωνίσθηκαν καί ἔσωσαν τήν Ὁρθοδοξία, διά τῶν αἰώνων.

2. Τουλάχιστον ἀμαθεῖς, ἄν μή κακόβουλοι ἢ καί ἐξαγορασμένοι

Ἡ ἠθική ἀξιολόγηση τῆς σύγκρουσης Ἑλλήνων καί Ἀρμενίων, μπροστά στόν Πανάγιο τάφο, δυστυχῶς δέν ἔλαβε ὑπ' ὄψιν, ἀγνόησε, τίς ὀλοφάνερες καί εὐλογες αὐτές ἀρχές τοῦ δικαίου καί τῆς Ἡθικῆς. Οἱ περισσότεροι ἀπό τοὺς δημοσιογράφους στό ἔντυπα καί στό ἠλεκτρονικά δημοσιογραφικά μέσα δέν γνωρίζουν τήν ἱστορία τῶν Ἁγίων Τόπων, τό καθεστῶς τῶν Ἁγίων Προσκυνημάτων (Status Quo), ποιοί εἶναι οἱ ἰδρυτές καί ἰδιοκτῆτες, οἱ νόμιμοι ἐκκλησιαστικά κάτοχοι τῆς Ἁγίας Γῆς, καί ποιοί οἱ κατακτητές καί οἱ σφετεριστές ἀλλοτρίων πραγμάτων καί δικαίων, ποιοί εἶναι οἱ Ὁρθόδοξοι καί ποιοί οἱ ἀλλόδοξοι καί αἵρετικοί. Πολύ συχνά ἀκούγαμε ἀμαθεῖς δημοσιογράφους νά χαρακτηρίζουν τοὺς Ἀρμενίους ὡς Ὁρθοδόξους, καί νά παρουσιάζεται ψευδῶς ἡ σύγκρουση ὡς ἐνδοοικογενειακή ὑπόθεση τῆς Ὁρθοδοξίας, ὡς σύγκρουση μεταξύ Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων καί Ὁρθοδόξων Ἀρμενίων, μέ συνέπεια νά μειώνεται ἡ ἀγανάκτηση καί νά αὐξάνει ἡ λύπη τῶν Ὁρθοδόξων γιά τήν κακή εἰκόνα τῶν ὁμοπίστων τους. Εἰς μάτην ἀγωνιζόταν Ἁγιοταφίτης μοναχός, ἐμφανισθεῖς εἰς μερικά τηλεοπτικά κανάλια, νά διορθώσει τό λάθος καί νά πείσει τοὺς δημοσιογράφους νά μὴ χαρακτηρίζουν τοὺς Ἀρμενίους ὡς Ὁρθοδόξους, γιατί εἶναι αἵρετικοί Μονοφυσίτες, πού ἀπέρριψαν τήν Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενική Σύνοδο (451 μ.Χ), γι' αὐτό καί ὀνομάζονται ἐπίσης Ἀντιχαλκηδόνιοι ἢ Προχαλκηδόνιοι, ἀλλά καί τίς μετά ταῦτα Οἰκουμενικές Συνόδους. Εἶναι δυνατόν νά εἶναι Ὁρθόδοξος αὐτός πού ἀπορρίπτει ἀπό τίς ἑπτὰ Οἰκουμενικές Συνόδους τίς τέσσερις (Δ', Ε', ΣΤ', καί Ζ') καί ἀναγνωρίζει μόνον τίς τρεῖς (Α', Β', καί Γ); Καί πρό παντός εἶναι δυνατόν νά εἶναι Ὁρθόδοξος αὐτός πού δέν δέχεται ὅτι ὁ Χριστός εἶναι Θεάνθρωπος, ὅτι δηλαδή στό ἓνα πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, ἐνώθηκαν ἡ θεία καί ἀνθρώπινη φύση, ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, καί ἀδαιρέτως, καί ὅτι μετά τήν ἔνωση παραμένουν αὐτές οἱ δύο φύσεις ἀκέ-

Πρωτοπρ. Θεόδωρος Ζήσης

ραιοι, τέλειες, ασύγχυτες, και μπορούμε και μετά την ένωση να μιλάμε για δύο φύσεις, τέλειο Θεό και τέλειο άνθρωπο; Οί Ἀρμένιοι, ὅπως και οί ἄλλοι Ἀντιχαλκηδόνιοι (Κόπτες, Αἰθίοπες, Συροϊακωδίτες), οὔτε τήν Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενική Σύνοδο και τίς μετά ταῦτα δέχονται, οὔτε ἀνέχονται νά γίνεται λόγος γιά δύο φύσεις μετά τήν ένωση, ἀλλά μόνο γιά μία, τήν θεία, πού ἀπορρόφησε τήν ἀνθρώπινη (Μονοφυσιτισμός)². Ἐμᾶς πού δεχόμαστε τίς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ μᾶς ἀπορρίπτουν ὡς δυοφυσίτες και Νεστοριανούς.

Χαιρέκακα οἱ ἔξυπνοι Προτεστάντες, ἀφοῦ μέσα στό Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν μᾶς ὁμαδοποίησαν ὅλους ὡς Ὁρθόδοξους, και ἐμᾶς δηλαδή και τούς Ἀντιχαλκηδόνιους Μονοφυσίτες, και μεῖς δεχθήκαμε αὐτό τό ξεπούλημα τοῦ Ὄνοματος «Ὁρθόδοξοι», ὅπως γίνεται και μέ τό ὄνομα τῆς Μακεδονίας, τώρα δικαιολογημένα βάζουν σέ ἱστοσελίδα τοῦ Διαδικτύου δύο γάτες νά μαλώνουν και τίς ὀνομάζουν «Ὁρθόδοξοι Ἑλληνες» και «Ὁρθόδοξοι Ἀρμένιοι». Δέν θά ἀγανακτούσαμε, ἂν κάποιος στήν διένεξή μας μέ τά Σκόπια ἐξίσωναν τίς δύο πλευρές και ἔγραφαν «Σκοπιανοί Μακεδόνες» ἢ «Σλάβοι Μακεδόνες» και «Ἑλληνες Μακεδόνες»; Οἱ Ἑλληνες εἶναι Μακεδόνες και οἱ Μακεδόνες Ἑλληνες, οἱ Σλάβοι και οἱ Σκοπιανοί δέν ἦσαν οὔτε εἶναι Μακεδόνες. Καί οἱ Μονοφυσίτες Ἀρμένιοι δέν μπορεῖ νά εἶναι Ὁρθόδοξοι.

Θά μπορούσε βέβαια νά μή δώσει σημασία σέ ὅλα αὐτά και νά μήν ἀνοίξει ἱστορικό και θεολογικό διάλογο μέ πρόσωπα πού φαίνεται ὅτι ἀγνοοῦν, δέν μποροῦν κἄν νά συλλαβίσουν τήν ἱστορική και θεολογική γλώσσα. Ἐπειδή ὁμως ἔστω και ἔτσι δίδεται ἢ εὐκαιρία νά πληροφορηθοῦν οἱ πολλοί βασικά πράγματα, ἀκόμη και οἱ ἀγνοοῦντες και ὄχι ἐξωνημένοι δημοσιογράφοι, θεωρήσαμε καλό νά παρουσιάσουμε σύντομα τήν ἱστορία και τήν διαμόρφωση τοῦ καθεστῶτος τῶν ἁγίων Προσκυνημάτων, γιά νά φανοῦν οἱ ἀγῶνες και οἱ θυσίες τῶν Ἀγιοταφιτῶν ἐναντίον τῶν ἀδίκων και παρανόμων διεκδικήσεων τῶν Λατίνων

2. Σχετικά μέ τούς Ἀρμένιους και περί τοῦ ἂν εἶναι Ὁρθόδοξοι βλ. Πρωτοπρεσβυτέρου Θεοδώρου Ζήση, «Εἶναι οἱ Ἀρμένιοι Ὁρθόδοξοι; Οἱ θέσεις τοῦ Μ. Φωτίου», εἰς Θεοδώρου Ζήση, *Τά ὄρια τῆς Ἐκκλησίας. Οἰκουμενισμός και Παπισμός*, Θεσσαλονίκη 2004, σελ. 126-154. Τοῦ αὐτοῦ, «Ἡ “Ὁρθόδοξία” τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Μονοφυσιτῶν», *Αὐτόθι* σελ. 104-125.

Ἡ σύγκρουση Ἑλλήνων καί Ἀρμενίων στό Ἱεροσόλυμα.

ἐν πρώτοις καί μαζί μέ αὐτούς, πάντοτε ἐπιθετικώτερα καί θρασύτερα, τῶν Ἀρμενίων. Τήν ἀπόφασή μας αὐτή ἐνίσχυσε ἕνα ἀναπάντεχο σχόλιο τῆς χαριτωμένης, ἀγωνιστικῆς καί αἰχμηρῆς κατά τῶν κακῶς ἐχόντων καί κρατούντων ἐπαρχιακῆς ἐφημερίδος «Ἀντιφωνητής», ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τιμή καί καύχημα γιά τήν ἀκριτική Θράκη, γιατί ἐπιδεικνύει πολύ εὐαισθησία καί ἀντικειμενικότητα σέ ἐθνικά θέματα. Τά Πανάγια Προσκυνήματα τῶν Ἁγίων Τόπων εἶναι πρωτίστως ἐκκλησιαστικό, ἀλλά συγχρόνως εἶναι καί μέγιστο ἐθνικό θέμα. Στενοχωρηθήκαμε λοιπόν, ὅταν στό φύλλο τοῦ «Ἀντιφωνητῆ» τῆς 16.11.2008, στό ὀπισθόφυλλο καί στή στήλη «Ἀντιφωνήματα» διαβάσαμε τό ἐξῆς ἀπρόσμενο σχόλιο: «Γιά τέταρτη χρονιά εἴχαμε συμπλοκές Ἑλλήνων καί Ἀρμενίων κληρικῶν στό Ἱεροσόλυμα. Αὐτή ἡ ὑπέρτατη ἄμφω ξεφτίλα πότε θά τελειώσει»;

Ἐπάρχει στό σχόλιο μιά ὑπέρτατη ἱστορική καί ἠθική ἀδικία εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν, μιά ὑπέρτατη ἄδικη ἐξίσωση ἰδιοκτητῶν καί κλεπτῶν, ἐπιτιθεμένων καί ἀμυνομένων, αἰρετικῶν καί Ὁρθοδόξων.

Ἐνισχυθήκαμε, ἀκόμη περισσότερο, ὅταν στήν ἐκπομπή «Ἐμπόλεμη Ζώνη», πού μεταδόθηκε ἀπό τό κανάλι Mega στίς 30 Δεκεμβρίου, ὥρα 12 τό βράδυ, μέ θέμα τά ἐπεισόδια μεταξύ Ἑλλήνων καί Ἀρμενίων, ἐνῶ περιμέναμε ἀπό ἕνα ἑλληνικό κανάλι καί ἀπό Ἑλληνες δημοσιογράφους νά ἀποδώσουν τό δίκαιο στούς Ἑλληνες Ἁγιοταφίτες, ὄχι μεροληπτικά, ἀλλά ἀντικειμενικά, ὅπως προκύπτει ἀπό τήν ἱστορία καί τήν Ἐκκλησιολογία, αὐτοί ἔστησαν τήν ἐκπομπή κατά τέτοιο τρόπο, ὥστε ὄχι ἀπλῶς νά ἐξισώνονται Ἑλληνες καί Ἀρμένιοι, ἀλλά ἡ πλάστιγγα νά γέρνει ὑπέρ τῶν Ἀρμενίων. Λυπηθήκαμε μάλιστα πολύ, ὅταν ἀκούσαμε ἐπώνυμο καθηγητή, τόν Χρῆστο Γιανναρά, νά ἰσχυρίζεται, ὅτι ὅλος αὐτός ὁ ἀνταγωνισμός γιά τά Πανάγια Προσκυνήματα ὀφείλεται σέ μιά ἀντικειμενοποίηση, εἰδωλοποίηση τῶν πραγμάτων καί ὅτι ὁ ἴδιος δέν ξέρει σέ ποιά πλευρά βρίσκεται τό δίκαιο. Ὡστε λοιπόν ὁ νέος Ἅγιος τῶν Ὁρθοδόξων, μάρτυς Φιλούμενος ὁ Κύπριος, πού κατεσφάγη ἀπό τούς Ἑβραίους φυλάσσοντας τό Φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, καί πού τό σκῆνωμά του μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ παραμένει ἀφθαρτο καί θαυματουργεῖ, εἶχε εἰδωλοποιήσει τό προσκύνημα πού ἐφύλαγε; Ὅσοι ἀσχολήθηκαν ἐπιστημονικά καί ἔζησαν ἐμπειρικά στούς Ἁγίους τόπους, ὅπως ὁ μέγας Πατριάρχης Δοσίθεος Ἱεροσολύμων,

Πρωτοπρ. Θεόδωρος Ζήσης

ὁ μέγας ἱστορικός καί ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, καί πολλοί ἄλλοι μέσα ἀπό τίς πηγές καί τά κείμενα, καί ὄχι μέσα ἀπό φαντασίες καί συλλογισμούς, ξέρουν ποιός ἔχει δίκαιο. Ἐσδοῦμε ὅμως σύντομα τά πράγματα ἱστορικά καί νομοκανονικά.

3. Ἡ μόνη νόμιμη τοπικά Ἐκκλησία βάσει τῶν ἱερῶν κανόνων εἶναι τό Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων.

Τό ἑλληνορθόδοξο Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων μέ τό ἰδιόμορφο καθεστώς διοικήσεώς του ἀπό τήν Ἀγιοταφίτικη Ἀδελφότητα, ἀπό τοὺς ἀποστολικούς ἀκόμη χρόνους, ἀλλά ἰδιαίτερα ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καί τῆς μητέρας του τῆς Ἁγίας Ἐλένης, στοὺς ὁποίους ὀφείλεται ἡ οἰκοδόμησις καί ἡ ἀνάδειξις ὅλων σχεδόν τῶν Προσκυνημάτων, εἶχε καί ἔχει τήν ἀποκλειστική ἐκκλησιαστική δικαιοδοσία ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γῆς τῆς Παλαιστίνης, καί κατ' ἀκολουθίαν ἀναγνωρισμένη πλήρη κυριότητα ἐφ' ὅλων τῶν Προσκυνημάτων, ὡς ἓνα ἀπὸ τά πέντε πατριαρχεῖα, τήν γνωστή «Πενταρχία» τῶν Πατριαρχῶν (Ρώμης, Νέας Ρώμης-Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων), πού ἀποτελοῦσαν τὸν κορυφαῖο θεσμὸ διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας. Τό καθένα ἀπὸ τά πέντε Πατριαρχεῖα εἶχε τοπικὰ περιορισμένη δικαιοδοσία, ὅπως ἔχουν καί ὅλες οἱ μητροπόλεις καί ἐπισκοπές. Ἀπαγορεύεται αὐστηρὰ ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς κανόνες, καί μάλιστα ἀπὸ κανόνες Οἰκουμενικῶν συνόδων, πού ὑπογράφτηκαν ἀπὸ ὅλους, ἢ ὑπερόρια ἐπέμβασις κάποιου πατριάρχου σέ δικαιοδοσία ἄλλης τοπικῆς ἐκκλησίας. Μέχρι τοῦ σχίσματος καί τῆς ἀποκοπῆς τῆς Ρώμης ἀπὸ τά ἄλλα πατριαρχεῖα δέν θά διανοεῖτο ὁ πάπας νά ἐγείρει ἀξιώσεις ἐπὶ τῶν Προσκυνημάτων τῆς Παλαιστίνης, διότι ὡς παραβάτης ἱερῶν κανόνων θά ὑφίστατο τίς προβλεπόμενες κυρώσεις· ὅσοι Λατῖνοι κληρικοί καί μοναχοὶ μετέβαιναν στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ νά προσκυνήσουν ἢ νά ἐγκαταδιώσουν ἐκεῖ, ἔπρεπε νά ἔχουν τήν εὐλογία καί ἐγκριση τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων.

Ἀκόμη καί μετὰ τήν Ἀραβική κατάκτηση τῆς Παλαιστίνης καί παρὰ τοὺς σποραδικούς διωγμούς καί τίς ληστρικές ἐπιδρομές ἐναντίον μοναστηρίων, ἐπισήμως τό καθεστὸς τῆς πλήρους κυριότητος καί εὐθύνης τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ἐπὶ τῶν Παναγίων Προσκυνημάτων ὄχι μόνον δέν διαταράχθηκε, ἀλλὰ ἀναγνωρίσθηκε, ἐπικυρώθηκε

Ἡ σύγκρουση Ἑλλήνων καί Ἀρμενίων στό Ἱεροσόλυμα.

καί τηρήθηκε ἀπό τούς Ἀραβες χαλίφες. Ὁ χαλίφης Ὀμάρ πού κατέλαβε τά Ἱεροσόλυμα (638) παρέδωσε στόν Πατριάρχη Σωφρόνιο τόν περίφημο Ἀχτιναμέ, ἔγγραφο δηλαδή συνθήκη, μέ τήν ὁποία χορηγοῦσε στό «βασιλικό» ἔθνος τῶν Ρωμαίων (=Ἑλλήνων) ἀσφάλεια ζωῆς, ἐλευθερία ἄσκησης τῶν τῆς θρησκείας καί πλήρη κυριότητα ἐπί τῶν Προσκυνημάτων, ὅπως συνέβαινε μέχρι τότε, ὡς καί ὑπαγωγή ὅλων τῶν ἄλλων Χριστιανῶν ὑπό τόν πατριάρχη Ἱεροσολύμων: *«Καί εἰς τό εἶναι τά λοιπά ἐκεῖ εὐρισκόμενα χριστιανικά ἔθνη Νασάριδων, ἦτοι Ναζωραίων (οἶον Ἰβηρες καί Χαμπέσιοι) καί ἐκεῖνοι οἵτινες ἔρχονται χάριν προσκυνήσεως Φράγκοι, Κόπται, Συριάνοι, Ἀρμένιοι, Νεστοριανοί, Ἰακωβῖται καί Μαρωνῖται ὑποκείμενοι καί ἀκόλουθοι εἰς τόν ρηθέντα Πατριάρχη καί αὐτός νά πρωτεύη καί νά προηγῆται αὐτῶν»*³.

4. Οἱ Λατῖνοι κατακτητές καί σφετεριστές

Τά πράγματα ἄλλαξαν μετά τό σχίσμα καί τίς σταυροφορίες, τόν 11ο καί 12ο αἰώνα. Ὁ πάπας μετέβαλε τό πρωτεῖο τιμῆς σέ πρωτεῖο ἐξουσίας καί δικαιοδοσίας ἐφ' ὅλου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὡς ὁ μόνος καί ἀπόλυτος ἐκκλησιαστικός μονάρχης, τό ἐπέβαλαν δέ διά τῆς βίας γιά πρώτη φορά στήν Ἀνατολή οἱ ἐπαίσχυντες σταυροφορίες τῶν Φράγκων. Μετά τήν κατάληψη τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπό τούς Σταυροφόρους τό 1099 ἐγκατέστησαν ὡς κατακτητές, ὅπως κάνουν σήμερα οἱ Ἀμερικανοί ἀνά τόν κόσμο μέ τά διάφορα προτεκτοράτα τους, ἐναντίον τῶν ἱερῶν κανόνων παράνομο λατινικό πατριαρχεῖο. Ἐξεδίωξαν τούς κανονικούς Ἑλληνες πατριάρχες, οἱ ὁποῖοι ἔμεναν πλέον μακράν τῶν Ἱεροσολύμων, καί κατέλαβαν διά τῆς στρατιωτικῆς βίας ὅλα τά ἱερά Προσκυνηματα καί τά κτήματα τῶν ναῶν καί τῶν μονῶν. Ἀνέχθησαν βέβαια τήν παραμονή τῶν Ἀγιοταφιτῶν μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι ὅμως ἦσαν τώρα φιλοξενούμενοι μέσα στό ἴδιο τους τό σπίτι, ὑπαγόμενοι στή δικαιοδοσία τοῦ Λατίνου Πατριάρχου. Ἡ θέση καί τό κῦρος τους βελτιώθηκε ὅταν, ὅπως διηγεῖται αὐτόπτης Λατῖνος μάρτυς, ὁ Πουλχέριος, κατά τό Πάσχα τοῦ 1101, παρόντος τοῦ Λατίνου βασιλέως Βαλ-

3. Βλ. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος, *Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων*, Ἔκδοσις δευτέρα ἐπισημμένη, Ἀθήνα 1970, σελ. 286-287.

Πρωτοπρ. Θεόδωρος Ζήσης

δουίνου, παρά τις επίμονες προσευχές του λατινικού κλήρου και του ίδιου του βασιλέως πρό του Παναγίου Τάφου, οί όποϊες παρετάθησαν και στην ήμέρα του Πάσχα, τό "Αγιο Φως δέν βγῆκε, παρά μόνον όταν άποχώρησαν οί Λατῖνοι άπογοητευμένοι κι ἔμειναν προσευχόμενοι θερμά οί "Ελληνες "Αγιοταφίτες, από τούς όποίους προσέτρεξαν οί Λατῖνοι νά πάρουν τό Φως⁴, συναισθανόμενοι στό βάθος τήν από τόν ἴδιο τόν Θεό άπόρριψη τῆς παράνομης και δίαιης κατοχῆς τῶν Παναγιῶν Προσκυνημάτων. Ἐπό τότε ἡ τελετή του "Αγίου Φωτός άκόμη και επί τῆς εποχῆς τῶν Σταυροφόρων και μέχρι σήμερα παρέμεινε καθαρά ἑλληνική τελετή, ἔκτός από τήν γνωστή άπόπειρα τῶν Ἐρμενίων που ἔπέτυχαν μὲν νά ἔξαγοράσουν τήν άδεια από τούς Ἐθωμανούς, άπέτυχαν ὅμως νά λάβουν τό Φως, ὅπως θά ἔκθέσουμε στή συνέχεια.

Ἐκτός πάντως από τό θαῦμα αὐτό του "Αγίου Φωτός φαίνεται και

4. Βλ. J. Michaud, *Histoire des Croisades*, Paris 1856², τόμ. 1, σελ. 291. Τό γεγονός διηγείται ὡς ἔξης ὁ άρχιεπίσκοπος καθηγητής Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ἔνθ' άνωτ., σελ. 426-427: «Διηγείται αὐτόπτης Λατῖνος μάρτυς, ὁ Πουλχέριος, ὁ μετά ταῦτα γενόμενος Πατριάρχης, ὅτι κατά τό ἔτος ἐκεῖνο οὐδαμῶς ἐπεφαίνετο τό ἅγιον Φως, παρά πάσας τās τελεσθείσας λιτανείας, καθ' ἅς ἐψάλλετο τό "Κύριε ἑλέησον" ὑπό πάντων τῶν λιτανευόντων. "Κατελήφθημεν ὑπό μεγίστης λύπης και θλίψεως. Πόσοι ανακραυγαί πρὸς τόν Κύριον! πόσοι στεναγμοί, πόσοι ὄδυρμοί! Διότι ἐν ὄδυρμοῖς πάντες ἐψάλλομεν "Κύριε ἑλέησον" ἵνα διά τῆς ψαλμωδίας ἐκζητήσωμεν τό ἔλεος του Κυρίου, αλλά και καθικετεύοντες αὐτόν οὐδαμῶς ἐλαμβάνομεν τό ζητούμενον. Ἐγένετο ἡδη ἑσπέρα και ἡ ήμέρα ἔληξε και ἐπειδή ἑσκέφθημεν, ὅτι ἔνεκα τῶν άμαρτιῶν ἡμῶν συνέθη, ὅ,τι ἐν ἄλλοις χρόνοις δέν συνέθη, ἕκαστος ἡμῶν ἀπεφάσισεν ἐνδομύχως νά διορθωθῆ, ἐν οἷς ἔξῆμαρτε πρὸς τόν Θεόν". Τό ἅγιον Φως δέν ἐφάνη οὔτε κατά τήν πρωϊαν του Πάσχα, ὁ Βασιλεύς Βαλδουῖνος ἀπελπισ προσήχετο πρὸ του ἁγίου Τάφου, ὁ λατινικός κλήρος εὐρέθη εἰς λίαν δυσάρεστον θέσιν, άγνωῶν ἄν ἔπρεπε νά τελέσῃ ἡ οὐ τήν ἑορτήν του Πάσχα, ἄνευ ἁγίου Φωτός. Ἐν τοιαύτῃ αγωνιώδει καταστάσει διατελοῦντες οί λατῖνοι ἀπεφάσισαν νά ἔξέλθωσι του Ναοῦ τῆς Ἐναστάσεως. Οἱ ἑναπολειφθέντες ὅμως ἐν αὐτῷ "Ελληνες θερμότεροι ἐγένοντο περὶ τās εὐχάς: ακολουθούμενοι δέ ὑπό τῶν Ἰακωβιτῶν και Ἐρμενίων, ἐλιτάνευσαν, ἰκέτευσαν τόν Θεόν και τό ἅγιον Φως ἐπεφάνη, πληρῶσαν ὄλον τόν Ναόν. Ἐν ἀλαλαγμῷ προσέτρεξαν οί λατῖνοι ἵνα λάβωσι παρά τῶν Ἑλλήνων τό Φως. Ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι τό ἐπεισόδιον του διηγείται αὐτόπτης λατῖνος, ὅπως δέ κἄν θελήσῃ νά ἐξηγήσῃ τις αὐτό, ἀναντίρρητον εἶνε, ὅτι οἱ ταπεινωθέντες και περιφρονηθέντες ὑπό τῶν σταυροφόρων Ἐλληνες ἔξυψώθησαν δι' αὐτοῦ: ἔκτοτε δέ ἡ τελετή του ἁγίου Φωτός και επί τῶν σταυροφόρων ἔτι παρέμειναν ὡς καθαρῶς ἑλληνική τελετή».

Ἡ σύγκρουση Ἑλλήνων καί Ἀρμενίων στό Ἱεροσόλυμα.

ἀπό ἄλλα γεγονότα ὅτι καί οἱ ἴδιοι οἱ Σταυροφόροι, παρά τήν παράνομη κατοχή τῶν ἱερῶν Προσκυνημάτων, θεωροῦσαν τούς Ἑλληνας ὡς κανονικούς κατόχους καί ἰδιοκτῆτες, ὅπως φαίνεται καί ἐκ τοῦ ὅτι ἐπέτρεψαν μέ παρέμβαση καί χρηματοδότηση τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωμανίας (=Βυζαντίου) Μανουήλ Κομνηνοῦ νά γίνουν ἐκτεταμένες ἐπισκευές καί διακοσμήσεις στό Προσκυνήματα καί στό Μοναστήρια (1169), ὅπως εἶχε γίνει ἐνωρίτερα καί ἐπί Ἀραβοκρατίας ἀπό τόν Κωνσταντῖνο Μονομάχο, τόν προηγούμενο αἰῶνα (1041-1048)⁵.

Οἱ «παρένθετοι» πάντως Λατῖνοι πατριάρχες, ὅπως ὀρθά χαρακτηρίζονται ἀπό τόν ἐκ Κρήτης Ἰωάννη Φωκά, ἀξιωματοῦχο τοῦ Μανουήλ Κομνηνοῦ, πού ἐπισκέφθηκε τό 1187 τήν Παλαιστίνη, ἐφοβοῦντο τόσο πολύ τήν ἀποκατάσταση τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομιμότητος καί τήν ἐπάνοδο τοῦ κανονικοῦ Πατριάρχου στό Ἱεροσόλυμα, ὥστε, ὅταν μέ ἐνέργειες τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ Κομνηνοῦ ἀναγνωρίσθηκε ὁ ἐκλεγείς τό 1170 πατριάρχης Λεόντιος Β' (1170-1190) ὡς νόμιμος πατριάρχης καί ἀπό τούς Λατίνους βασιλεῖς, οἱ Λατῖνοι κληρικοί καί μοναχοί δέν τοῦ ἐπέτρεψαν οὔτε νά προσκυνήσει τόν Πανάγιο Τάφο, οὔτε νά εἰσέλθει στόν Ναό τῆς Ἀναστάσεως· προπηλακίζόμενος ἀπό τούς Λατίνους ὁ πατριάρχης Λεόντιος καί φοβούμενος τίς ταραχές μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Λατίνων ἀναγκάσθηκε νά καταφύγει στήν Κωνσταντινούπολη⁶.

Ὁ χαρακτηρισμός τῆς λατινοκρατίας ὡς παρενθέσεως καί τῶν Λατίνων πατριαρχῶν ὡς «παρενθέτων» ἐκφράζει διαχρονικά τήν ἱστορική καί ἐκκλησιαστική πραγματικότητα· ἡ λατινοκρατία καταλύθηκε σέ λίγο, οἱ δέ διαδοχικά καταλαβόντες τά Ἱεροσόλυμα σουλτάνοι, ὁ Αἰγύπτιος Σαλαχεδδίν (1187) καί οἱ μετά ἀπό αὐτόν Μαμελοῦκοι σουλτάνοι τῆς Αἰγύπτου, ἐξεδίωξαν τούς Σταυροφόρους ἀπό τήν Παλαιστίνη καί ἀποκατέστησαν τούς Ἑλληνας ὡς νομίμους κατόχους τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων, χωρίς νά λείψουν κατά περιόδους διωγμοί ἐναντίον τῶν Ὁρθοδόξων καί ἀρπαγές νῶν καί κτημάτων, ἰδιαιτέρα μετά τήν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453) ἀπό τούς Τούρκους. Τότε ἔπαυσε ἡ εὐεργετική καί ἰσχυρή προστασία τῶν Ρωμαίων (=Ἑλλήνων) αὐτοκρατόρων οἱ δέ Μαμελοῦκοι σουλτάνοι τῆς Αἰγύπτου κατά τό

5. Χρυσσοστόμου Παπαδοπούλου, *Αὐτόθι*, σελ. 433, 435.

6. *Αὐτόθι*, 438-439.

Πρωτοπρ. Θεόδωρος Ζήσης

διάστημα αυτό του δευτέρου μισού του 15ου αιώνας και των αρχών του 16ου αιώνας, μέχρι δηλαδή της καταλύσεως του κράτους των Μαμελούκων και της κατακτήσεως της Συρίας, της Παλαιστίνης και της Αιγύπτου από τους Ὀθωμανούς Τούρκους (1517), προκάλεσαν πολλά δεινά στην Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων και στά Ἱερά Προσκυνήματα. «*Ἐπί πεντηκονταετίαν ὅλην, ἀφ' οὗ χρόνου ἐάλω ἡ Βασιλεύουσα, οὐδεμία σχεδόν ὑπῆρχε τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἐπικοινωνία, οὐδεὶς ἤρχετο προσκυνητῆς εἰς τοὺς ἁγίους Τόπους, οὐδεὶς οὐδαμῶθεν ἐφαίνετο ἐπίκουρος τῆς Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν. Οἱ Ἕλληνες μοναχοὶ κατεδιώκοντο ὑπὸ τῶν ἀγρίων τῆς χώρας δεσποτῶν Μαμλούκων, τὰ Προσκυνήματα ἦσαν ἐγκαταλελειμμένα, οἱ ναοὶ σεσαθρωμένοι, καὶ ἐτοιμόρροποι, οἱ Πατριάρχαι ἀποχειροβίωτοι, ἀποκλωσόμενοι ὑπὸ τῶν Μαμλούκων καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐλευθέρως τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων ἐπιτελέσεως»⁷.*

5. Ἐπί Ὀθωμανῶν (1517-1910) βελτιώθηκε ἡ κατάσταση. Τό διαμορφωθέν καθεστῶς (Status Quo) ἀδικεῖ τοὺς Ἀγιοταφίτες.

Ἡ κατάσταση βελτιώθηκε ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Ὀθωμανῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ σουλτανικῶν φιρμανίων ἀνανέωσαν τὸν Ἀχτιναμέ τοῦ Ὀμάρ τοῦ 638. Ἦδη ἀμέσως μετὰ τὴν κατάκτηση τῆς Παλαιστίνης ὁ σουλτάνος Σελῆμ Α' (1512-1520) μὲ νέο Ἀχτιναμέ ὀρίζει: Οἱ Ρωμαῖοι «*τάς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ κειμένας ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια ἵνα ἔχωσι πάλιν καθὼς καὶ ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τὴν κυριότητα αὐτῶν καὶ χρῆσιν κατὰ τὸν ἱερόν Ἀχτιναμέ τοῦ Ὀμάρ καὶ τοὺς ὀρισμούς τῶν προαπελθόντων βασιλέων... καὶ ἵνα ὧσι ἐλεύθεροι διόλου ἀπὸ ὅλα τὰ βίαια δοσίματα καὶ ἵνα μὴ ἐνοχλῶνται ἀπὸ κανένα ἄλλο ἔθνος, κατὰ τὸν παρόντα μου ἱερόν ὀρισμόν, ἀλλ' ἀπὸ πασῶν τῶν φυλῶν ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων πρωτεύη»⁸.*

Δυστυχῶς ἡ ἐπισημῶς ἀναγνωριζόμενη καὶ διαχρονικὰ ἰσχύουσα κυριότης τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων, ἐπὶ τῶν Παναγίων Προσκυνημάτων, παραβιάσθηκε πολλές φορές ἀπὸ τοὺς ἄλλοεθνεῖς καὶ ἄλλοδόξους, διὰ δύο ἀποτελεσματικῶν μέσων· εἴτε διὰ τῆς ἐξαγορᾶς ἀξιωματούχων

7. Αὐτόθι 503.

8. Αὐτόθι 504-505.

Ἡ σύγκρουση Ἑλλήνων καί Ἀρμενίων στό Ἱεροσόλυμα.

Μουσουλμάνων μέ τεράστια χρηματικά ποσά, ὅπου διέπρεψαν κυρίως οἱ Ἀρμένιοι, εἴτε διά πολιτικῶν καί διπλωματικῶν πιέσεων, κυρίως ὑπέρ τῶν Λατίνων, ἀπό μέγαρα καί ἰσχυρά χριστιανικά κράτη τῆς Εὐρώπης (Γαλλία, Ἀγγλία, Ἰταλία, Ὀλλανδία), σέ περιόδους μάλιστα πολιτικῆς καί στρατιωτικῆς ἐξασθένησης τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ ἀπ' ἀρχῆς ἰδιοκτησία καί κατοχή τῶν Προσκυνημάτων ἀπό τήν Ἀγιοταφική ἀδελφότητα ἔγινε στόχος ἐνοχλήσεων καί διεκδικήσεων. Ὅλα ὅσα σήμερα κατέχονται ἀπό τοὺς ἄλλους χριστιανικούς λαούς, τόποι καί λειτουργικά δικαιώματα, εἶναι ὑφαρπαγή καί ὑπεξαίρεση ξένων πραγμάτων καί δικαιωμάτων, πού ἀνήκουν ἀποκλειστικά στήν κατοχή καί δικαιοδοσία τῆς μόνης κανονικῆς καί μέ ἀδιατάρακτη ἱστορική συνέχεια ἑλληνορθόδοξης Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, καί στό ἱστορικά ἑλληνόφωνο ποιμνίό της, τό ὁποῖο ἦταν πολυπληθές, ἀλλά ἐκλάπη καί αὐτό μέσα στίς δύσκολες ἱστορικές συνθήκες γλωσσικά ἐξαραδίσθηκε σχεδόν στό σύνολό του, μεγάλο μέρος παρά ταῦτα ἐκράτησε τήν ὀρθόδοξη πίστη καί αὐτοσυνειδησία, ὑφιστάμενο μέχρι σήμερα ἄγριο καί ἀνηλεῆ προσηλυτισμό, μέσῳ τῆς Οὐνίας κυρίως τῶν Παπικῶν. Ἐκαναν τό πᾶν οἱ Λατῖνοι γιά νά μεταστρέψουν ἀπό τόν ἐντόπιό πληθυσμό Ὀρθοδόξους στόν Λατινισμό καί νά δικαιολογοῦν τοπικά τήν παρουσία τους, ὡς ἔχοντες ποιμνιο. Μέχρι τοῦ 1550 δέν ὑπῆρχε οὔτε ἓνας Λατῖνος στή Βηθλεέμ. Μέχρι πού στεκόταν ὄρθια καί ἰσχυρή ἡ Ρωμανία τοῦ Βυζαντίου εἶχαν οἱ Ἀγιοταφίτες πολιτική κάλυψη καί προστασία ἀπέναντι στοὺς Μουσουλμάνους καί στή ἰσχυρά δυτικά κράτη. Ἐπί αἰῶνες κράτησαν τά Πανάγια Προσκυνήματα μόνο μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ, ἀληθινοί Φύλακες τοῦ Παναγίου Τάφου, διωκόμενοι καί ταλαιπωρούμενοι, συκοφαντούμενοι καί προπηλακιζόμενοι. Ἐγνώριζαν ὅτι ἀγωνίζονται πρὸς ὠφέλειαν ὄχι μόνον τοῦ Γένους ἀλλά κυρίως τῆς Ὀρθοδοξίας, ὅπως ἄριστα ἐπισημαίνει ὁ ἐμβριθῆς γνώστης καί συγγραφεύς τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς ἱστορίας, ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος: «Ἡ ὑπό τῶν Ἀρμενίων καί Λατίνων κατάληψις τῶν Προσκυνημάτων θά ἦτο μεγίστη ζημία διά τό ἡμέτερον Γένος, ὅπερ ἐπί μακροῦς αἰῶνας καί ὑπό περιστάσεις δυσχερῆς διέσωσεν αὐτά, ὡς καθιδρύματα αὐτοῦ καί ἱερά σεβάσματα· ἀλλ' ἐπί πλέον ἔμελλε νά συνεπαγάγη μεγίστην ζημίαν καί διά τήν καθόλου Ὀρθοδοξίαν, ἥτις θά ἐξετοπίζετο ἐκ τῆς κοιτίδος τοῦ Χριστιανισμοῦ».

Πρωτοπρ. Θεόδωρος Ζήσης

νισμοῦ»⁹. Τό ἰσχύον σήμερο καθεστώς (Status Quo) δέν διασφαλίζει τά πλήρη δικαιώματα τῶν Ἑγιοταφιτῶν εἶναι προϊόν ὑποχωρήσεων καί συμβιδιασμῶν καί πιέσεων τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἰδιαίτερα τῆς Γαλλίας. Ἀκόμη καί ἡ μεγάλη ὁμόδοξη Ρωσία ἐπιχειρήσασα νά προστατεύσει τά Παναγία Προσκυνήματα, δέν κατόρθωσε νά διασφαλίσαι τά ἱστορικῶς καί νομοκανονικῶς κατοχυρωμένα πλήρη δικαιώματα τῶν Ἑγιοταφιτῶν ἐπί τῶν Παναγίων Προσκυνημάτων. Ἐπειδή ὑπῆρχε μεγάλη διαφοροποίηση τῶν ἐνδιαφερομένων ἰσχυρῶν, καί ὁ καθένας ἐπεδίωκε νά ἐπιβάλει τίς δικές του ἐπιδιώξεις, συμφωνήθηκε νά παραμείνουν τά πράγματα, ὅπως εἶχαν διαμορφωθῆ μέχρι τότε, (Status Quo), ἀναγνωριζομένων δηλαδή τῶν ἀθεμίτων ἀρπαγῶν καί κλοπῶν τῶν Λατίνων καί τῶν Ἀρμενίων. Χαρακτηριστικό τοῦ πείσματος καί τῆς ἀδηφάγου πλεονεξίας τῶν Λατίνων μοναχῶν εἶναι τό σωζόμενο ἀπό τόν μεγάλο Πατριάρχη Ἱεροσολύμων Δοσιθεο ὅτι τόν ἐπιτευχθέντα σέ κάποια περίοδο εἰρηνικό διακανονισμό καί γενόμενο ἀποδεκτό ἀπό τόν ἐν Κωνσταντινουπόλει Λατῖνο ἐπίσκοπο καί ἀπό τή Ρώμη ἀπέρριψαν οἱ φανατικοί Φράροι (=μοναχοί, πατέρες) τῶν Ἱεροσολύμων, γιά τούς ὁποίους ὁ ἴδιος ὁ Λατῖνος ἐπίσκοπος εἶπε: «*Οἱ Φράροι τότε ποιοῦσι μεθ' ὑμῶν ἀγάπην, ὅτε δώσετε αὐτοῖς πάντα τά προσκυνήματα καί τάς ἐκκλησίας*», διαφορετικά «*καί τόν ἅγιον τάφον, εἰ τό γε νῦν ἤδη αὐτοῖς δώσετε, αὐτοῖ εἰρήνη τί ἐστίν οὐ γινώσκουσι*»¹⁰. Ἡ μικρή Ἑλλάδα κατά τά μέσα καί τό τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅποτε ἐκυρώθη τό προσκυνηματικό καθεστώς, ἀδυνατοῦσε νά παίξει οὐσιαστικό ρόλο· θά θελήσει ἄραγε τώρα πού εἶναι ἕνα σύγχρονο εὐρωπαϊκό κράτος, νά ἀναλάβει τή συνέχιση τῆς προστασίας τῶν Ρωμαίων αυτοκρατόρων; Ἐχει συνείδηση τῆς σημασίας καί τῆς παγκόσμιας ἀκτινοβολίας τῶν Ἑγίων Τόπων;

Σέ κάθε περίπτωση πάντως τά εὐρωπαϊκά δικαστήρια πού ἐδικαίωσαν ἑλληνικά μοναστήρια, τήν περιουσία τῶν ὁποίων μέ νόμο τοῦ 1987

9. Αὐτόθι 507.

10. Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Περί τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχευσάντων ἡ' § 9*. Βλ. καί *Εἰσαγωγήν* Ἀρχιμ. Εἰρηναίου Δεληδήμου εἰς τό πολύτομο ἔργο τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, ἄλλως καλουμένη, Δωδεκάβιβλος*, Θεσσαλονίκη 1982, τόμ. Α', σελ. κη', ἔκδ. Βασ. Ρηγοπούλου.

Ἡ σύγκρουση Ἑλλήνων καί Ἀρμενίων στό Ἱεροσόλυμα.

ἤθελε νά ἀρπάξει τό ἑλληνικό κράτος, στηριχθέντα στό βυζαντινά χρυσόβουλλα καί στό Ὄθωμανικά φιρμάνια, τήν ἰσχύ τῶν ὁποίων ἀμαθῶς καί ἀνοήτως ἀμφισβητοῦν ἐκκλησιολογοῦντες πολιτικοί καί δημοσιογράφοι, ὑποσκάπτοντες καί τά Πανάγια Προσκυνήματα καί χαροποιοῦντες τοὺς ἀνά τοὺς αἰῶνες διεκδικητάς, ἐλπίζουμε νά δείξουν τήν εὐθυκρισία καί τήν ἀμεροληψία τους, ἂν κάποιος ἐπιχειρήσουν μέ νέες συμφωνίες καί συμμαχίες νά ἀλλάξουν τό καθεστῶς εἰς βάρος τῆς Ἁγιοταφτικῆς Ἀδελφότητος. Τό καθεστῶς αὐτό στηρίζεται στό σουλτανικό Χάττι-Σεριφ πού ἐπιδόθηκε στόν Πατριάρχη Ἱεροσολύμων Κύριλλο Β΄ τό 1852 καί ἐπικυρώθηκε κατόπιν ἀπό τήν συνθήκη τοῦ Βερολίνου (1878), ἡ ὁποία μέ τό 63ο ἄρθρο της ὁρίζει «ὅτι οὐδεμία ἀλλοίωσις δύναται νά ἐπενεχθῆ εἰς τό Καθεστῶς (STATUS QUO) ἐν τοῖς Ἁγίοις Τόποις»¹¹. Κανονικά οἱ Ἁγιοταφίτες πρέπει νά ζητήσουν ἐπανάκτηση πλήρη τῶν ἐπί αἰῶνες νομίμων κεκτημένων καί ἐκδίωξη τῶν κλεπτῶν καί καταπατητῶν ἀπό τά παρανόμως κατεχόμενα.

6. Δολοπλόκοι, κακότροποι καί φιλάρπαγες οἱ Ἀρμένιοι

Προκλητικότεροι καί θρασύτεροι μετά τοὺς Λατίνους εἶναι οἱ Ἀρμένιοι, οἱ ὁποῖοι, ἀπέκτησαν κάποιους τόπους καί κάποια λειτουργικά δικαιώματα μέ χρηματισμούς καί δολοπλοκίες, ἐκμεταλλεζόμενοι ἱστορικές δυσχέρειες τῶν Ἑλλήνων στίς σχέσεις τους μέ τοὺς Ὄθωμανούς.

Εὐγενεῖς καί συνεργάσιμοι, χωρὶς νά δημιουργοῦν προβλήματα, εἶναι οἱ Κόπτες καί οἱ Ἀβυσσῖνοι, Μονοφυσίτες καί αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἐκμεταλλεύθηκαν τήν ὑπό τοῦ Αἰγυπτίου Σαλαχεδδίν (Σαλαδίν) ἐκδίωξη τῶν Λατίνων καί παρά τήν ἐπιστροφή τῶν Παναγίων Προσκυνημάτων στοὺς Ἕλληνες εἰσέδυσαν σέ τμῆμα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, στόν ναό τῆς εὐρέσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καί στόν ναό τῆς Γεννήσεως στήν Βηθλεέμ.

Οἱ Ἀρμένιοι πρὸς τοὺς ὁποίους οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες νιώθουμε κάποια συμπάθεια, λόγω τῆς κοινῆς μέ ἡμᾶς μαρτυρικῆς τους μοίρας καί πορείας κάτω ἀπό τοὺς Τούρκους στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνος, πού

11. Ἀρχιεπισκόπου Διοικισαρείας Ἱακώβου Καπενεκά, *Οἱ Ἁγιοὶ Τόποι τῆς Παλαιστίνης καί τό Τάγμα τῶν Ἁγιοταφτῶν*, Ἱεροσόλυμα 1989, σελ. 144 καί 166.

Πρωτοπρ. Θεόδωρος Ζήσης

συνέβησαν οί γενοκτονίες Ἰσραηλίων καί Ἑλλήνων, συμπεριφέρθηκαν καί συμπεριφέρονται δυστυχῶς ἀνά τούς αἰῶνες ἔναντι τῶν Ἑλλήνων ἁγιοταφίτων μέ πολλή σκληρότητα καί ἀγριότητα, ἐπιχειροῦντες νά κρατήσουν τά παρανόμως ἀποκτηθέντα καί νά ἀποκτήσουν ἀκόμη περισσότερα, χωρίς νά ἔχουν κανένα ἱστορικό καί νομοκανονικό δικαίωμα, οὔτε ἀκόμη καί τό ἀποκρουστικό δίκαιο τοῦ ἰσχυροτέρου, ὅπως συνέβη μέ τούς κατακτήσαντες στρατιωτικά τήν Παλαιστίνη Λατίνους μέσω τῶν σταυροφοριῶν, ἀφοῦ οὐδέποτε οὔτε ὡς γηγενεῖς οὔτε ὡς κατακτητές ἀπέκτησαν σχέση μέ τήν γῆ τῆς Παλαιστίνης. Γεωγραφικά ἡ Ἰσραηλία κατέχει τήν γνωστή γεωγραφική της θέση στήν Ἀνατολική Μικρά Ἀσία. Ἐπί αἰῶνες ἦταν ἐπαρχία τῆς Ρωμανίας τοῦ Βυζαντίου, ἡ δέ Ἐκκλησία της εἶχε περιορισμένη τοπική δικαιοδοσία μέσα στά ἔθνη καί γεωγραφικά ὅρια τῆς ἐπικρατείας τῶν Ἰσραηλίων. Ὅπως ὁ πάπας, ὡς πατριάρχης τῆς Δύσεως, δέν δικαιούται νά ἔχει ὀποιαδήποτε δικαιοδοσία στή γῆ τῆς Παλαιστίνης, ὅπου ἀποκλειστικά ἀσκεῖ τήν ἐκκλησιαστική δικαιοδοσία ὁ πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων ἐπί κεφαλῆς τῆς ἁγιοταφίτικῆς Ἀδελφότητος, ἔτσι καί ὁ πατριάρχης τῶν Ἰσραηλίων ἔχει τοπική ἐκκλησιαστική δικαιοδοσία στά γεωγραφικά ὅρια τῆς Ἰσραηλίας.

Ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος, στό δωδέκατο βιβλίο τῆς Δωδεκαβιβίου, ἀφιερώνει πολλά κεφάλαια στίς ἔναντιον τῶν Ἑλλήνων δολοπλοκίες καί ἀπάτες τῶν Ἰσραηλίων, μέ τίς ὁποῖες κατόρθωσαν ἰδιαίτερα μέ τήν προσφορά πολλῶν χρημάτων σέ Τούρκους Βεζύρηδες καί ἄλλους ἀξιωματούχους, νά ἐξαγοράζουν ἱερούς τόπους καί λειτουργικά δικαιώματα. Τούς ὀνομάζει «κακότροπον γένος καί φονικόν», καί περιγράφει ἀναλυτικά πολλές ἀπάτες καί δολοπλοκίες τους γιά τήν ἀπόκτηση ἱερῶν προσκυνημάτων. Παρουσιάζει μάλιστα τήν ἐκδίκαση τοῦ αἰτήματός των «τοῦ ποιῆσαι αὐτούς τήν τάξιν τοῦ ἁγίου φωτός» ἀπό ἀνώτατο Τούρκο δικαστή, ὁ ὁποῖος δέν ἄργησε νά ἐκδώσει σωστή ἀπόφαση καί μόνο ἀπό μία ἀπάντηση πού ἔλαβε ἀπό ἐρωτηθέντα Ἰσραηλίτη: «Ἀπό τίνων δηλονότι ἔλαθεν ὁ Ὁμάρ (= Ὁμάρ) τήν Ἱερουσαλήμ καί ἀκούσας παρ' αὐτοῦ ὅτι ἀπό τῶν Ρωμαίων εἶπε. Καί τί κοινόν λοιπόν Ἰσραηλίοις καί τῇ Ἱερουσαλήμ; Καί λοιδορήσας τόν Κατήν ἤτοι τόν Κριτήν διά τήν ἀναφοράν (= τήν ὑπέρ τῶν Ἰσραηλίων) καί τούς Γραμματεῖς δι' αὐτό τοῦτο, διωρίσατο εἶναι τά πρωτεῖα τῶν Ρωμαίων (= Ἑλλήνων)¹².

Ἡ σύγκρουση Ἑλλήνων καί Ἀρμενίων στά Ἱεροσόλυμα.

Οὐδέποτε βέβαια τό Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων παρενέβαλε ἐμπόδια στούς προσκυνητάς ὁποιουδήποτε ἔθνους καί ὁποιασδήποτε χριστιανικῆς ὁμολογίας, ὅπως γίνεται μέχρι σήμερα, ὥστε νά ἔχουν ἐλεύθερη πρόσβαση στά Πανάγια Προσκυνήματα. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι θά τούς ἀναγνωρίσει καί δικαιώματα κατοχῆς καί ιδιοκτησίας, μέ καταπάτηση τῶν ἱστορικά καί ἐκκλησιολογικά ἰδικῶν του δικαίων. Αὐτό θά ἐσήμαινε νά ζητήσουμε οἱ Ἕλληνες καί ἄλλοι χριστιανικοὶ λαοὶ ἀπό τό Βατικανό, νά μᾶς ἀναγνωρίσει ἰδιόκτητους χώρους στόν ναό τοῦ Ἁγίου Πέτρου στήν Ρώμη, στόν ναό τοῦ Ἁγίου Παύλου ἐπίσης ἢ στίς κατακόμβες, ἐπειδή πηγαίνουμε νά προσκυνήσουμε ἐκεῖ τούς τάφους τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Μαρτύρων· νά φθάσουμε μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου νά παρεμποδίζουμε μέ ποικίλους τρόπους τίς ἀκολουθίες τῶν Λατίνων, ὅπως συστηματικά κάνουν μέχρι σήμερα μέ μεγάφωνα καί ἄμουςες κραυγές στόν ναό τῆς Ἀναστάσεως καί στά πέριξ Λατῖνοι καί Ἀρμένιοι.

Κανένας δέν ἤμπορεῖ ἱστορικά νά ἀρνηθεῖ τό γεγονός τῆς παρουσίας Ἀρμενίων στούς Ἁγίους Τόπους, ὅπως συνέβαινε καί συμβαίνει μέ ὅλους τούς χριστιανικούς λαούς, λόγω τῆς ἰδιαίτερης καί μοναδικῆς γοητείας πού ἀσκοῦν τά Πανάγια Προσκυνήματα. Ὅσο καιροὶ μάλιστα οἱ Ἀρμένιοι ἦσαν ἐνωμένοι μέ τήν Ὁρθόδοξη Καθολική Ἐκκλησία, πρὶν δηλαδή νά παρασυρθοῦν ἀπό Σύρους στήν αἵρεση τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ καί στραφοῦν ἐπίσημα ἐναντίον τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐγίνοντο δεκτοὶ στίς ὀρθόδοξες μοναστικές ἀδελφότητες ὡς μοναχοί, ὅπως συνέβαινε στήν Ἱερά Λαύρα τοῦ Ἁγίου Σάββα, ὁ ὁποῖος μαζί μέ τόν Ἅγιο Θεοδόσιο ἔσωσαν τήν Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων καί ὅλη τήν Ἐκκλησία ἀπό τόν Μονοφυσιτισμό, τόν ὑποστηρικθέντα καί ἀπό βυζαντινοὺς αὐτοκράτορες.

Δέν μποροῦμε βέβαια στά μικρά πλαίσια ἐνός ἄρθρου νά παρουσιάσουμε ἀναλυτικά τίς παράνομες ἐνέργειες τῶν Ἀρμενίων γιά ἀρπαγή ἱερῶν προσκυνημάτων καί δικαιωμάτων. Ἴσως μελλοντικῶς νά συνθέσουμε σέ ἓνα ἄρθρο καί νά παρουσιάσουμε ὅσα ὁ πατριάρχης Δοσί-

12. Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. ιβ', σελ. 92 καί 106. Βαρεῖς χαρακτηρισμούς ὅπως «φιλάρπαγες», «θρασεῖς», φθονεροὶ χρησιμοποιοεῖ γιά τούς Ἀρμενίους καί ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 715, 755, 757.

Πρωτοπρ. Θεόδωρος Ζήσης

θεος και άλλοι τούς καταμαρτυροῦν. Θά περιορισθοῦμε μόνο στήν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ θαυματουργική ἀπόρριψη τῆς μέχρι σήμερα ἐπαναλαμβανόμενης ἐπιθυμίας τους νά διώξουν τόν Ἑλληνα πατριάρχη καί νά βγάλουν αὐτοί τό Ἅγιο Φῶς ἀπό τόν Πανάγιο Τάφο. Ἦδη μνημονεύσαμε κάποια προσπάθεια τους ἐξαγορᾶς Ὁθωμανῶν ἀξιωματούχων, πού ἔφθασε μέχρι τόν ἀρχιδικαστή, «*τοῦ ποιῆσαι αὐτούς τήν τάξιν τοῦ ἁγίου φωτός*». Σύμφωνα λοιπόν μέ τήν παράδοση τό 1549 οἱ Ἀρμένιοι κατόρθωσαν νά δωροδοκήσουν τόν Τοῦρκο διοικητή ἢ κατ' ἄλλους τόν ἴδιο τόν σουλτᾶνο Μουράτ, ὥστε νά ἀπαγορευθεῖ στόν πατριάρχη Σωφρόνιο Δ' νά βγάλει τό Ἅγιο Φῶς, ἀντ' αὐτοῦ δέ νά εἰσέλθει στόν Πανάγιο Τάφο ὁ Ἀρμένιος Πατριάρχης. Οἱ φρουροί ἔκλεισαν τήν Ἁγία Πόρτα καί ὁ πατριάρχης Σωφρόνιος μαζί μέ τούς ἄλλους Ὁρθόδοξους κληρικούς καί μοναχοῦς ἔμειναν ἔξω ἀπό τήν Πύλη προσευχόμενοι καί παρακαλοῦντες νά δώσει ὁ Θεός τό φῶς στούς Ἁγιοταφίτες καί ὄχι στούς δολοπλόκους καί σφετεριστάς Ἀρμενίους. Πράγματι τήν ὀρισμένη ὥρα πού βγαίνει τό Ἅγιο Φῶς σκίστηκε ἡ γρανιτένια ἐξωτερική κολώνα ἀριστερά τῆς Πύλης, πού μένει μέχρι σήμερα σχισμένη, καί ἀπό τή σχισμή βγήκε τό Ἅγιο Φῶς καί ἄναψε τά κεριά πού εἶχε στά χέρια του ὁ ὀρθόδοξος Πατριάρχης, ἐνῶ ὁ Ἀρμένιος δέν κατόρθωσε νά βγάλει τό Ἅγιο Φῶς καί ντροπιασμένος ἔφυγε. Λέγεται μάλιστα ὅτι τό ἀξιοθαύμαστο αὐτό γεγονός εἶδε καί τό μαρτύρησε ὁ ἐμίρης Τοῦνομ, πού ἦταν φρουρός στήν Ἁγία Πόρτα. Ἀπό τό θαῦμα αὐτό πίστεψε καί ἔγινε Χριστιανός, γι' αὐτό καί οἱ Τοῦρκοι τόν σκότωσαν, ὥστε νά μή διαδοθεῖ τό γεγονός. Σύμφωνα μέ ἄλλη ἐκδοχή ὁ ἐμίρης βρισκόταν πάνω στόν μιναρέ τοῦ παρακείμενου τζαμιοῦ καί προσευχόταν. Ὅταν ἀντελήφθη τό θαῦμα φώναξε: «*Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθινή πίστη*», καί ἔπεσε κάτω στή γῆ χωρίς νά πάθει τίποτε. Οἱ Τοῦρκοι γιά τήν ἀλλαξοπιστία του τόν ἔκαψαν ζωντανό. Οἱ Χριστιανοί πῆραν τό σῶμα του καί τό ἔθαψαν. Μέρος ἀπό τά ὀστέα του φυλάσσεται στό Μοναστήρι τῆς Μεγάλης Παναγίας¹³.

13. Βλ. Ζ. Ραπτοπούλου, Θεολόγου, *Ταξιδεύοντας στήν Ἁγία Γῆ*, Λεμεσός 1999⁷, σελ. 56-57. Θωμᾶ Τσουλιᾶ, Πρωτοπρεσβυτέρου-Θεολόγου, *Τά Πανάγια Προσκνήματα τῶν Ἁγίων Τόπων καί τοῦ θεοβάδιστου Ὁρους Σινᾶ*, Κατερίνη 1991, σελ. 46-47.

7. Τό χρέος ὅλων μας

Αὐτή εἶναι, πέραν πάσης ἀμφιβολίας, ἡ ἀληθινή ἱστορικά καί ἐκκλησιολογικά εἰκόνα γιά τά Πανάγια Προσκυνήματα. Οἱ Ἑγίτοαφίτες νομικά καί ἠθικά, κατά διαχρονική ἀναγνώριση, εἶναι οἱ κληρονόμοι τῶν κπιτόρων, ἀλλά καί οἱ ἔχοντες τήν τοπική ἐκκλησιαστική δικαιοδοσία, ὡς ἐπίσκοποι, κληρικοί καί μοναχοί τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, τῆς Μητροῦ τῶν Ἐκκλησιῶν. Εἶναι μοναδικό προνόμιο πού ἔδωσε ὁ Θεός ἀπό τοὺς Ἀποστολικούς χρόνους, τό ἐνίσχυσε μέ τό ἔργο τῶν Ἁγίων Θεοστέπτων βασιλέων Κωνσταντίνου καί Ἐλένης καί τῶν ἄλλων εὐσεβῶν βασιλέων τῆς Ρωμανίας, ἀλλά καί ἀρχόντων Ρωμῶν ἐπί Τουρκοκρατίας, ὡς καί τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ τῶν Ὁρθοδόξων, καί τό διατηρεῖ μέχρι σήμερα, παρὰ τό ὅτι οἱ ἐσχάτως ἀλλοιωμένοι σέ Φράγκους Ρωμοί, κληρικοί καί λαϊκοί, ἀκόμη καί μοναχοί, δέν κατανοοῦν ἐπαρκῶς τήν σημασία καί τό βάρος αὐτῆς τῆς τιμῆς. “Οἱ οἱ χριστιανικοί λαοί κάνουν τό πᾶν, χρησιμοποιοῦν κάθε μέσο γιά νά νομιμοποιήσουν ἐλάχιστη πρόσβαση καί κατοχή στό Πανάγια Προσκυνήματα, νά ἀποκτήσουν μιὰ σπιθαμή ἐδάφους τῆς Ἁγίας Γῆς.” Ἀν ἄλλα ἔθνη εἶχαν αὐτό τό προνόμιο, θά διέθεταν ἀπό πλευρᾶς προσώπων ὅ,τι ἐκλεκτότερο, ὅ,τι ἄριστο, γιά νά ἐκπροσωπεῖ τήν Ἁγία Ρωμοσύνη, τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, τοὺς μεγάλους Ἁγίους Πατέρες καί ἀσκητές τῆς Παλαιστίνης. Ἀντί ὅμως νά ἐνισχύουμε μέ ἀνθρώπινο δυναμικό καί μέ ἄλλα μέσα τοὺς Ἁγίτοαφίτες, τοὺς ἀφήνουμε λίγους, πτωχοὺς καί καταφρονημένους. Πῶς νά ἐπαρκέσουν καί νά ἀντέξουν τό τεράστιο βάρος τῆς φροντίδος καί τῆς διαφύλαξης τῶν Προσκυνημάτων, ἀλλά καί τῆς διαποίμανσης τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου οἱ ἐλάχιστοι καί κουρασμένοι Ἁγίτοαφίτες; Πρέπει νά στείλουμε ἀνθρώπους ἱκανοὺς, ὑγιεῖς στήν πίστη καί στό ἠῆθος, γιά νά ξεκουράσουν τοὺς παλιούς καί νά ἀνεβάσουν πνευματικά τό ἐπίπεδο τῆς Ἀδελφότητος.

“Οσοι τώρα πάντως βρίσκονται ἐκεῖ εἶναι ἄξιοι ἐπαίνων γιά τίς θυσίες καί τοὺς κόπους τους καί ὄχι ἐξουθενωτικῶν καί ἰσοπεδωτικῶν σχολίων γιά τοὺς ἀγῶνες τους. Παλαιός, μή ἐπιζῶν Ἁγίτοαφίτης, ὁ μητροπολίτης Γάζης Στέφανος ἔλεγε σέ Ἑλλαδίτες προσκυνητές: «Νά εἶσθε ἐπιεικεῖς, πατέρες καί ἀδελφοί, ἄν δῆτε κάτι στραβό ἐδῶ στοὺς Ἁγίους Τόπους. Πρέπει νά χει κανεῖς ὑπομονή μάρτυρα γιά νά ζήσει

Πρωτοπρ. Θεόδωρος Ζήσης

καί νά ἐργασθεῖ ὡς ὀρθόδοξος κληρικός ἐδῶ. Καί αὐταπάρνηση. Προσεύχεσθε νά μᾶς δίνει φωτισμό καί σύννεση ὁ Κύριος»¹⁴.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος ἀναφερόμενος στούς ἀγῶνες πού ἔκαναν Λατῖνοι καί Ἀρμένιοι, ὥστε νά περιληφθοῦν στό ἐπικυρούμενο τόν 19ο αἰῶνα καθεστῶς (Status Quo) ὡς συμμέτοχοι τῶν Ἑλλήνων, λέγει μεταξύ ἄλλων τά ἑξῆς ἐπαινετικά γιά τούς Ἁγιοταφίτες, ἀλλά καί γιά τήν σημασία πού ἔδινε παλαιότερα τό Γένος στά Πανάγια Προσκυνήματα: «Οἱ ἀγῶνες οὗτοι ὑπῆρξαν, δυστυχῶς, λυπηρόν θέαμα δεινῆς διαμάχης τῶν χριστιανικῶν λαῶν περί τόν ἅγιον τοῦ Κυρίου Τάφον, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες, ἀνέκαθεν κατέχοντες τά ἱερά Προσκυνήματα, ἰδρυταί αὐτῶν, κτήτορες καί ἀνακαινισταί γενόμενοι, ἐπί μακροῦς χαλεπούς αἰῶνας φυλάξαντες αὐτά, ἀγωνισθέντες ὑπέρ αὐτῶν πρό τῆς σταυροφορικῆς κινήσεως τῶν ἄλλων χριστιανικῶν λαῶν καί μετ' αὐτήν, καθήκον εἶχον ν' ἀμυνθῶσι καί νά ὑποστηρίξωσι τήν "πατρικήν καί προγονικήν αὐτῶν κληρονομίαν", ὡς ἔλεγεν ὁ μέγας Πατριάρχης Δοσίθεος, ἐν κρισιμωτάτῃ περιστάσει τοῦ προσκυνηματικοῦ ἀγῶνος. Ἐν τῇ ἀμύνη αὐτῶν ταύτῃ εὐρέθησαν, κατ' ἀρχάς, ἀνίσχυροι ἴν' ἀγωνισθῶσι πρός πολυδυνάμους ἀντιπάλους, οὐ μόνον πλοῦτον ἀλλά καί πολιτικά μέσα μετασχειριζομένους πρός ἐπικράτησιν ἐν τοῖς Προσκυνήμασιν. Εὐτυχῶς ὁμως διωργανώθη μέν ἐσωτερικῶς ἡ Ἁγιοταφική Ἀδελφότης, ἔτυχε δέ τῆς ὀλοπροθύμου συνδρομῆς τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους, ὅπερ ἀντεπροσώπευεν ἐν τοῖς Προσκυνήμασιν. Ἄνευ τῶν ἐκτάκτων καί κολοσσιαίων ἠθικῶν καί ὑλικῶν θυσιῶν τοῦ Γένους ἀδύνατος ἦτο ἡ διεξαγωγή τοῦ ἀγῶνος. Κατ' αὐτόν πολύ εὐλόγως ἐθεωρήθη τό ζήτημα τῶν Προσκυνημάτων, ὡς ζήτημα αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ζήτημα αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους, ὡς ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ. Ὁ κίνδυνος τοῦ ἁγίου Τάφου ἐφαίνετο μείζων παντός ἄλλου ἐθνικοῦ καί θρησκευτικοῦ κινδύνου, τούτου δ' ἔνεκα ἡ ἀπαίτησις ἀδιαπαύστων θυσιῶν εὐρισκεν, ἐπί αἰῶνας ὀλοκλήρους, πρόθυμον τό Γένος. Τά ζητήματα τοῦ ἁγίου Τάφου, πάγκοινων προκαλοῦντα τό ἐνδιαφέρον,

14. Ἀρχιμανδρίτου Ἰωαννικίου (Κοτσώνη), Ἐκεῖ περπάτησε ὁ Θεός. Ὀδοιπορικό στούς Ἁγίους Τόπους, ἔκδ. Ἱ. Ἡσυχαστηρίου Ἁγίου Γρηγόριου Παλαμᾶς, Κουφάλια Θεσσαλονίκης 1990⁴, σελ. 26-27.

Ἡ σύγκρουση Ἑλλήνων καί Ἀρμενίων στά Ἱεροσόλυμα.

ἦσαν τά μόνα ζητήματα ἐν οἷς ἐλευθέρως ἐξεδηλοῦτο τό φρόνημα αὐτοῦ, ἐν τῇ συνειδήσει δέ αὐτοῦ ὁ ἅγιος Τάφος μετά τῶν λοιπῶν ἁγίων Προσκυνημάτων προσέλαβεν ὅλως ἕκτακτον σημασίαν. Ἡ συχνή ἐμφάνισις τῶν Ἀγιοταφικῶν καί τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἱεροουσαλήμ, ἀνά τας πόλεις καί τά χωρία, τό προσκύνημα τῶν ἐτησίως μεταβαινόντων εἰς Παλαιστίνην καί διά κωδωνοκρουσιῶν καί λιτανειῶν γινομένων, κατά τήν ἐπάνοδον, δεκτῶν, τ' ἀνηρημένα ἐν ἐκάστῳ ναῶ τῶν πόλεων καί τῶν χωρίων «κυτία τοῦ ἁγίου Τάφου», αἱ Ἐγκύκλιοι τῶν Πατριαρχῶν, αἱ ἀφηγήσεις περὶ τῶν ἀγῶνων τῶν ἑλληνικῶν Μοναχῶν κατά τῶν «Φράγκων» καί τῶν Ἀρμενίων, πάντα ταῦτα ὑπέθαλλον τήν μεγάλην καί ἐνθουσιώδη ἀγάπην τοῦ Γένους πρὸς τά Προσκυνήματα, ἐντεταμένην καί ἀδιάπτωτον συνεκράτουν τήν προσοχήν αὐτοῦ, εἶδομεν δέ ὁπόση ὑπῆρξεν ἡ ἀγάπη αὕτη κατά τήν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ἥτις εὐλόγως ἐθεωρήθη ὡς “θαῦμα τῆς πίστεως τῶν Ἑλλήνων”. Αὕτη δέ ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τόν ἅγιον Τάφον καί ἡ ἀγάπη ἤσκησε σπουδαιότατην ἐπιρροήν ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς καί ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, ὑπῆρξε, κατά μέγα μέρος, εἷς τῶν ζωτικωτέρων παραγόντων τοῦ ἀκαταβλήτου ἐκείνου φανατισμοῦ, πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς σκανδαλώδους κατηχήσεως τῶν προπαγανδῶν πρὸς θρησκευτικὴν ἀποπλάνησιν τοῦ λαοῦ συντόμως ἐργαζομένων, καί τῆς ἀφοσιώσεως τῶν Ἑλλήνων εἰς τήν θρησκείαν καί τας παραδόσεις τῶν πατέρων. Ἡ ἠθικὴ αὕτη σημασία τοῦ ὑπὲρ τῶν Προσκυνημάτων ἀγῶνος ἦτο καταληπτὴ καί ἐξεδηλοῦτο ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ. Πάντες κατενόουν ὅτι ὁ ἐκτοπισμὸς τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῶν Προσκυνημάτων ἔμελλε νά ἔχη σοβαρά ἐπακολουθήματα διά τήν ὀρθοδοξίαν»¹⁵.

Χρειάζεται ἀπὸ ὅλους καί ἀπὸ τοὺς Ἀγιοταφίτες ἀλλὰ καί ἀπὸ τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἄρχοντες καί λογίους τοῦ Γένους νά ζωντανέψουμε αὐτὴν τήν ὡραία εἰκόνα τῆς σύντονης καί ὁμόθυμης προσπαθείας ὑπὲρ τῶν Παναγίων Προσκυνημάτων. Ἡ μὲν Ἀγιοταφικὴ Ἀδελφότης ἐσωτερικὰ νά διοργανωθεῖ καί νά ἐνισχυθεῖ, ὅλοι δέ νά ὑποκινήσουμε τήν ἀγάπην τῶν πιστῶν καί ἰδιαίτερα τῶν νέων πρὸς τόν Πανάγιον Τάφον καί τά ἄλλα Ἱερὰ Προσκυνήματα τῆς Ἀγίας Γῆς.

15. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Αὐτόθι, σελ. 860-862.

Πρωτοπρ. Θεόδωρος Ζήσης

Μπορούμε με πολλές ενέργειες να αποθαρρύνουμε τούς άλλοεθνεῖς καί ἔτεροδόξους να ἐγείρουν διαρκῶς διεκδικήσεις καί προβλήματα. Οἱ Ἕλληνες πολιτικοί καί διπλωμάτες, ὡς διάδοχοι τῶν ἀξιωματούχων τῆς Ρωμανίας τοῦ Βυζαντίου, ἀλλά καί τῶν ἀρχόντων καί λογάδων τοῦ Γένους ἐπὶ Τουρκοκρατίας, πρέπει νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι ἡ διατήρηση τῶν Παναγιῶν Προσκυνημάτων εἶναι μεῖζον ἐθνικὸ καί ἐκκλησιαστικὸ θέμα, πρώτης προτεραιότητος. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ταγοὶ στίς ἀνταλλαγές ἐπισκέψεων καί φιλοφρονήσεων πρὸς τούς Ἀρμενίους νὰ θέσουν με ἀυστηρότητα τὸ θέμα τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ὁμοεθνῶν τους, εἰ δ' ἄλλως νὰ διακόψουν κάθε σχέση καί κάθε διάλογο, γιὰ νὰ συνετισθοῦν καί οἱ Λατῖνοι, οἱ οὐδέποτε ἐγκαταλείψαντες τὰ σχέδιά τους καί ἀναμένοντες τὴν κατάλληλη εὐκαιρία νὰ ἀνατρέψουν πρὸς περαιτέρω ὄφελός των τὸ ὑφιστάμενο Καθεστῶς (Status Quo), πού ἤδη ἀδικεῖ τούς Ἁγιοταφίτες. Οἱ τοπικοὶ ἄρχοντες, νομάρχες, δήμαρχοι κ.ἄ., καλούμενοι κάθε χρόνο στίς τελετές τῶν Ἀρμενίων γιὰ τὴν γενοκτονία ἀπὸ τούς Τούρκους, γιὰ τὴν ὁποία ὄντως ἀξίζουσι τὴν συμπάθειά μας, νὰ βροῦν τρόπο νὰ δείξουν τὴν δυσαρέσκειά τους· καλὲς εἶναι οἱ δημόσιες σχέσεις καί οἱ ψηφοθηρίες πρὸς τίς μειονότητες, ἀλλὰ ὄχι νὰ προσβάλλεται καί ἡ ἱστορικὴ εὐαισθησία τῆς πλειονότητος τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων. Οἱ ἐπίσκοποι καί οἱ ἡγούμενοι νὰ μὴ προφασίζονται τὴν τωρινὴν κατάστασιν ὡς λόγῳ ἀρνήσεως νὰ στείλουν στὰ Ἱεροσόλυμα κληρικούς καί μοναχούς. Ἐὰν δὲν μεταβοῦν νέα πρόσωπα, νέο δυναμικὸ, πῶς θὰ ἀλλάξει ἡ κατάστασις; Οἱ πνευματικοὶ καί οἱ Γεροντάδες στὸν κόσμον, ἃς κατευθύνουν μερικὰ πνευματικὰ τους παιδιά πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα· εἶναι ἐγωῖσμός νὰ τὰ θέλουν ὅλα γύρω τους. Οἱ σύλλογοι πολυτέκνων, οἱ πολύτεκνοι ἀλλὰ καί οἱ ὀλιγότεκνοι γονεῖς, ἃς φροντίσουν νὰ ἐνισχύσουν τὴν πολὺ καλὴ Πατριαρχικὴ Σχολὴ τῆς Σιών, (Γυμνάσιον καί Λύκειον) με τὴν ἐγγραφὴν μαθητῶν· ἡ διαμονὴ καί ἡ σίτισή τους εἶναι ἐντελῶς δωρεάν, ἀκόμη καί οἱ προοπτικὲς περαιτέρω σπουδῶν σὲ ἑλληνικὰ πανεπιστήμια, ἃν δὲν θελήσουν νὰ γίνουν κληρικοὶ καί μοναχοί, μέλη τῆς Ἁγιοταφίτικῆς Ἀδελφότητος. *Δυνατὴ Ἁγιοταφίτικὴ Ἀδελφότης, ἀριθμητικὰ καί πνευματικὰ, λειτουργεῖ ἀποτρεπτικὰ πρὸς ἄνομες διεκδικήσεις καί ἐκδηλώσεις.*

Καί πρὸ παντός νὰ προσευχόμεσθε ὅλοι μας νὰ ἀποκτήσῃ τὸ Γένος ἐσωτερικὴ ἐνότητα καί συμφωνία ἐπὶ τῶν τιμαλφῶν ἀξιών πού πα-

Ἡ σύγκρουση Ἑλλήνων καί Ἀρμενίων στά Ἱεροσόλυμα.

ραλάδαμε, καί πού τώρα ἀπρόσεκτα ἀφήνουμε νά περιφρονοῦνται καί νά ἀτιμάζονται μέ τήν δική μας συνέργεια. Ἐάν ἀδιαφορήσουμε γιά τίς παραδόσεις, τίς ἀξίες, τούς πατρογονικούς θησαυρούς μας, τήν κληρονομιά μας, θά ἔλθουν ἄλλοι νά τά κληρονομήσουν καί μεῖς θά μείνουμε μέ ἄδεια χέρια. Δέν θά μποροῦν οὔτε τά παιδιά μας νά τά ξαναποκτήσουν, διότι θά ἔχουμε σκοτώσει τή μνήμη τους, δέν θά ἔχουν τίποτε μέσα τους, καί ὡς ἐκ τούτου «οὐκ ἄν λάβοις παρά τοῦ μή ἔχοντος». Ἡ θανάτωση τῆς μνήμης τῶν νέων εἶναι ὁ μεγαλύτερος καί πιό ὑπουλός κίνδυνος γιά τό Γένος, ἡ χειρότερη γενοκτονία, ἐπειδή εἶναι κρυφή καί ἀδιόρατη. Δέν γίνεται μέ ὅπλα, ἀλλά μέ τήν σχολική παιδεία καί τήν ἀδίστακτη τηλεοπτική καταστροφή τῶν ἀξιῶν, πού μᾶς συντήρησαν ἐπί αἰῶνες.